# De Berse

JAARGANG 25 2015 NUMMER 2

Heemkundekring
**"Den Beerschen Aard"**
OOST-, WEST- EN MIDDELBEERS

## Inhoud


1. Redactie
2. Bedankje Jan Smulders
3. Cornelis Timmers soldaat
4. Oproep en Onnozelenkinderen
5. Hasebal schoolmeester
9. Foto Wie zijn dit
10. Gemeentehuis c.q. Huize wilma
12. Denkend aan Beers
13. Knusse Boules
15. Mannenkoor St. Cecilia
17. Schelmenstreken Peter de Raad
20. Excursie Maastricht

# De Berse

Jaargang 25, nummer 2, 2015

Uitgave van Heemkundekring Den Beerschen Aard
Verschijnt 2x per jaar
Contributie €25,00 per jaar
Bankrekening NL 05 RABO 013.38.92.751
www.denbeerschenaard.nl

**Bestuur Heemkundekring Den Beerschen Aard**

Voorzitter:
Bert van Essen
Hoogdijk 4,
5091 CH Middelbeers
06-54.90.07.07

Penningmeester:
Kees de Jong
Pompenmaker 51,
5091 EW Middelbeers
013-514.16.95

Secretaris:
Marie-Louise Boxelaar
Kuikseindseweg 10
5091 TD Middelbeers
013-514.33.73
secretariaart@denbeerschenaard.nl

Leden:
Jan Hems
Ella Mijs
Kees de Kroon
Guus Staps

**Redactie De Berse**

Guus Staps
Wagenmaker 38
5091 EV Middelbeers
013-514.16.63
redactie@denbeerschenaard.nl

**Redactie-leden:**

Marie-Louise Boxelaar
Kuikseindseweg 10
5091 TD Middelbeers
013-514.33.73

Jos van Gils
Raadhuisstraat 229
5683 GE Best
0499-372572

Jan van Vroenhoven
Hoogdijk 9
5091 CE Middelbeers
013-514.13.88

# Bedankbetuigingen n.a.v. onthulling monument Burgemeester J.W.A. Smulders

Op 25 april 2015 is onder grote publieke belangstelling, waaronder de gehele familie Smulders, burgemeester Severijns, leden van de heemkundekring Den Beersche Aard, sponsoren, en belangstellende, een monument van oude burgemeester Jan Smulders onthuld. De onthulling werd verricht door zijn zoon Jan en zijn kleindochter Floor.
Met een speech vertelde Jan hoe zijn vader in 1944 werd opgepakt en door de bezetter vanaf Vught op transport werd gezet en via kamp Amersfoort in Sachenhausen terecht kwam. Via dit kamp werd hij op een volgend transport gezet via Buchenwald naar Flossenbürg en in zijn laatste tocht naar Dachau, wat hem fataal werd.
Het pleintje waar het monument staat werd omgedoopt tot Burgemeester J.Smulders plantsoen.
Het hele gebeuren heeft bij de familie Smulders een diepe indruk achtergelaten wat blijkt uit de brieven die wij na afloop mochten ontvangen. Jan schrijft;

*"Bekomen van de emotie, kom ik nog even terug op afgelopen zaterdag. WAT EEN DAG*
*Ik vond het fabtastisch. Het moment is heel erg mooi en natuurlijk is de nieuwe is de nieuwe naam voor het plantsoentje, de kers op de taart. Jammer dat in de hectiek van het moment dingen te snel moeten. Zo werd ik aangesproken door Riet en Toos Kolsters, twee oude buurmeisjes van bij de brug en wordt er tegelijkertijd aan je mouw getrokken door een juffrouw van Omroep Brabant. Komt er een bejaarde mevrouw naar je toe en vertelt dat ze vroeger bij ons heeft gewerkt en dan begint net de onthulling. Jammer, maar zo gaat het. Ik moet gauw maar weer eens terug.*
*Alle, nogmaals ontzettend bedankt voor alles wat julie hebben gedaan, en natuurlijk de groeten".*

*Jan van den burger*

Ook is er een schrijven van Marie Louise binnen gekomen en die schrijft;

*Goes 19 juli 2015* *Geacht bestuur.*

*De gebeurtenissen rondom de onthulling van het monument en het plantsoentje op 25 april j.l. komen zeer regelmatig in mijn herinneringen terug en vullen mij met een heel warm gevoel van grote dankbaarheid.*
*De eer, die mijn vader, zelfs ná 70 jaar, door jullie grote inspanning is te beurt gevallen, doet mij en zeker niet minder mijn broer Jan alsook de familieleden, heel erg goed.*
*Wij hadden dappere ouders, ook al mochten ze te kort bij ons zijn. Ik wil jullie heel hartelijk dank zeggen voor dit geweldige initiatief en de prachtige realisatie van het monument en wens de heemkundekring "Den Beerschen Aard" het aller beste toe.*
*Het deed mij zo goed! Nogmaals veel dank en veel hartelijke groeten.*

*Marie Louise Devos Smulders.*

De familie Smulders na de onthulling.

# VERMISTE BEERZENAREN
# DIE DIENDEN IN HET LEGER VAN NAPOLEON BONAPARTE (2)

Naar aanleiding van het artikel over de vermiste Beerzenaren in het leger van Napoleon Bonaparte in de vorige “De Berse” werden wij gewezen, door Dhr. Leon Timmers uit Veldhoven, op een familielid die niet werd vermeld maar die ook in 't leger heeft gediend. Het gaat om Cornelis Timmers, oudste zoon van Mathijs Timmers en Maria Vennix. Cornelis, geboren 19-01-1790 had nog 2 broers en 2 zussen. Tweede zoon was Jan, *11-12-1791, die op 21-11-1830 huwde met Cornelia Doorakkers *11-02-1805. Jan overleed op 09-09-1849. De derde zoon was Johannes, * 18-04-1798 † 28-11-1825, de oudste zus Maria *20-12-1793 en werd begraven op 18-12-1804, de jongste zus Joanna * 24-05-1796 werd op 22-07-1797 begraven.
Cornelis was smid van zijn beroep zoals zijn vader Mathijs die tevens schepen van Oostelbeers was. Het gezin woonde op het Kuikseind 13 te Middelbeers 1).

Op 25 februari 1813 wordt Cornelis Timmers op 22 jarige leeftijd ingeschreven bij het Rekrutenkorps van het Zuidelijk Nederlandse leger. Of hij als dienstplichtige onder de wapenen ging is niet bekend. De mogelijkheid was ook dat hij voor de dienstplicht werd ingeloot of voor een geldelijk bedrag de dienstplicht van iemand anders overnam. Dit laatste is niet waarschijnlijk gezien de Beerse jongens zeer weinig afwisten van wat er in het leger afspeelden en een onzekere toekomst tegemoet zouden gaan.

Huzaar 1813-1814

Gezien zijn beroep, smid, werd hij na enkele weken opleiding ingedeeld als Huzaar hoefsmid bij het 8e regiment, 5e eskadron, 10e compagnie welke gelegerd was in de buurt van Strasbourg departement Bas Rhin. Op 8 april 1813 schreef hij zijn eerste, en wat later blijkt zijn enige en laatste brief aan zijn ouders 2). Zijn brief ademt diepe heimwee uit naar huis en familie, ook van een groot godsgeloof en angstbeelden rondom de veldtocht van het grote leger onder Napoleon naar Rusland en de gedwonge terugtocht daarvan. Verder schrijft hij dat hij het goed van eten en drinken heeft en in goede gezondheid is. Ook vraagt hij zijn ouders iets terug te schrijven en geeft hij aanwijzingen voor de juiste adressering en porto.

Dan blijft het stil tot de burgemeester van Middelbeers een brief, gedateerd 18 juli 1813, van de burgemeester van Strasbourg krijgt waarin vermeld:

Mijnheer,

Conform art. 80 van de code Napoleon heb ik de eer u een copie van de overlijdensactie van Corneille Timmers te doen toekomen.

Wiens wettig verblijfplaats uw gemeente was en die is gestorven in het militaire ziekenhuis van deze stad.

Ik heb de eer u te groeten.

Ambtenaar van de Burgelijke stand
Met de handtekening Le Morin.

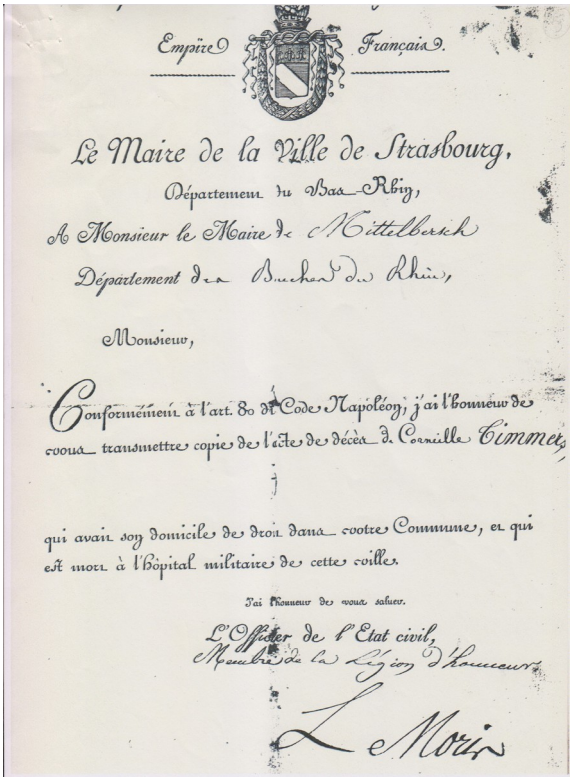
Empire Français.

Le Maire de la Ville de Strasbourg,

Département du Bas-Rhin,

A Monsieur le Maire de Mittelbersch

Département des Bouches du Rhin,

Monsieur,

Conformément à l'art. 80 du Code Napoléon, j'ai l'honneur de vous transmettre copie de l'acte de décès de Corneille Timmers,

qui avait son domicile dans votre Commune, et qui est mort à l'Hôpital militaire de cette ville.

J'ai l'honneur de vous saluer.

L'Officier de l'Etat civil,
Membre de la Légion d'Honneur

Le Morin

Bij het schrijven zaten nog een uittreksel van de overlijdensacte van het militaire ziekenhuis, opgesteld 27 april 1813 waaruit blijkt dat Cornelis 25 april 1813 is opgenomen in het betreffende ziekenhuis en dat hij 26 april 1813 aldaar gestorven is, en een registratieformulier met persoonsbeschrijving van de overledenen. Hierin staat vermeld onder registratienummer Nº 3191 Timmers Corneille een zoon is van Mathieu en Marie, geboren is op 19 januari 1790 in Mittelbersch kanton Oirschot departement Rijnmond, een lengte had van een meter en 67 centimeter, gezicht ovaal was,

rond hoofd, ronde kin, bruine haren en wenkbrauwen.
Hieruit blijkt dat het bijna 3 maanden heeft geduurd voordat de ouders van Cornelis wisten dat hij gestorven was. Waar Cornelis begraven werd is niet bekend. Bij al deze brieven zat ook een schilderijtje van een Huzaar te paard geschilderd op glas. Of de ouders dit hebben gekregen van het leger bij het overlijden is niet bekend, kan ook ter herinnering aan Cornelis aangeschaft zijn.
Over hoe de gegevens bewaard zijn gebleven zegt Leon Timmers: "*De brief die Cornelis had geschreven is door mijn vader Antonius Timmers (* 03-01-1912 † 13-06-2015) verkregen na het overlijden van zijn neef Jan Wouters, wonende aan de Hoogeindseweg 20 te Oostelbeers. Jan Wouters (Jantje Waten) heeft daar met zijn, eveneens, ongetrouwde zus Mieke (Anna Maria) gewoond. Na het overlijden van zijn zus heeft Jan daar nog enkele jaren gewoond. Mijn vader ging daar*

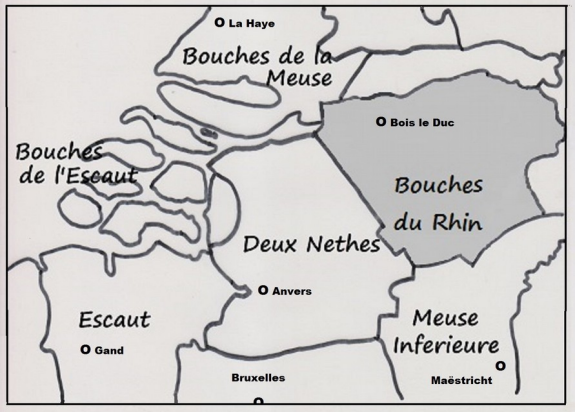

De districten zoals Napoleon de zuidelijke Nederlanden had ingedeeld.

*vaak op bezoek, meestal op 's zondag na het bijwonen van de Hoogmis in Oostelbeers waar hij tot 1956 schoolmeester is geweest en uit dien hoofde ook tijdens de Hoogmis toezicht hield op de jongens in de speciale kinderbankjes. Het schilderijtje van de Huzaar te paard hing bij Jan Wouters aan de muur in "den Herd" en daar hoorde bij een sigarendoosje met daarin opgeborgen de brief van Cornelis aan zijn ouders. Met dat laatste kwam Jan, niet zo ver voor zijn dood, mee voor de dag en kreeg mijn vader er weet van de brief maar ook niet meer dan dat. Beide waren bezorgd om de brief open te vouwen uit angst voor beschadiging. Bij de brief in het sigarendoosje bevond zich tevens een sigaar, waarschijnlijk bedoeld tegen het vocht. Uit de overlevering van mijn vader heb ik begrepen dat, zijn interpretatie, het beheer van het schilderijtje en brief bij de moeder van broer en zus Wouters was. Deze moeder was een dochter van Jan Timmers, broer van Cornelis. Dus naar alle waarschijnlijkheid is destijds het schilderijtje en de brief in bewaring gekomen bij Jan, stamhouder, broer van Cornelis, en daarna bij het echtpaar Wouters-Timmers en vervolgens bij de onge-trouwde zoon Jan en dochter Mieke, en zorgvuldig bewaard gebleven".*

Guus Staps

1) bron: huisnummerregister
2) De brief is eerder geplaatst in "De Berse" jaargang 9 en is op te vragen bij de redactie.

---

**Onnozelen kinderen**

Op 28 december is het "Onnozele kinderen". Die kinderen zijn niet een beetje simpel of gek. Nee, onnozel betekend hier "onschuldig". Het zijn de onschuldige kinderen die door Herodus soldaten werden vermoord toen ze op zoek waren naar Jezus.
"Op die dag mochten de jongsten van het gezin uitmaken wat ze zouden eten, of waren die dag de baas. Misschien dat hier of daar het nog wel wordt "gespeeld" maar je hoort er nooit meer iets van. Zo gaat het met veel dingen die met de tijd verdwijnen.
Nu vragen wij onze lezers of ze nog iets afweten van deze traditie en wat zij deden. Sloten ze de ouders of leerkrachten buiten waarbij ze eisen voor die dag konden stellen. Misschien mochten zij zich anders dan gebruikelijk kleden. Er zijn plaatsen in Nederland waar de dag van onnozele kinderen in augustus werd gevierd.
Laat het ons even weten zodat we deze traditie nog vast kunnen leggen in ons archief.

Onnozele kinderen (collectie RAT)

---

**Oproep**

De werkgroep archivering van de Heemkundekring vraagt; foto's van schoolklassen in de Beerze, de eerste communie, of hebt u een leuke anekdote of een verhaaltje van 'n belangrijke gebeurtenis die zich afspeelden in Oost-West- en Middelbeers, schroom dan niet om even een berichtje of belletje naar de redactie te doen.

# Hasebal Kuijnders, 17e eeuws schoolmeester en koster in Middelbeers.

Wanneer iemand uit Friesland, die tot voor kort nog nooit van Middelbeers had gehoord, komt met een verhaal over een schoolmeester uit die plaats, dan vraagt dat enige toelichting.
Enkele jaren geleden ben ik begonnen met het napluizen van mijn stamboom. Mijn grootvader, Jacob van der Burg, was bloemist in Brielle. Hij stierf in 1918 aan de Spaanse griep.

Laatste Berichten.

Briele, 16 Oct. Naar wij vernemen hebben B. en W. onzer gemeente aan de hoofden van alle onderwijsinrichtingen te dezer stede bericht, dat het hun, na ingewonnen advies der medische autoriteiten, noodzakelijk is voorgekomen, dat alle inrichtingen van onderwijs in deze gemeente, met ingang van 17 dezer, met het oog op het epidemisch voorkomen van z.g. Spaansche griep, tot nadere aankondiging gesloten worden.

Bericht uit de Brielse Courant oktober 1918

In de Brielse Courant uit die tijd valt een uitgebreid verslag van zijn begrafenis te lezen. Jacob was de laatste van een lange vader op zoon rij bloemenkwekers, warmoeziers, in Brielle. Bijzonderheden hierover waren gemakkelijk te vinden bij een bezoek aan het Streekarchief Voorne Putten. De oudste vermelding betrof de doop in 1695 van Hasebal van der Burg, zoon van Frans van der Burg en Clara van der Burg.
Verder kwam ik niet. De naam Hasebal kwam mij wat vreemd voor. Naspeuringen via Google leverden ook geen aanknopingspunten op.
Hasebal van der Burg leek de enige op aarde met een dergelijke voornaam.
Ik liet mijn stamboom verder voor wat het was. Maar een opmerking, kort geleden, van een familielid dat ik mij waarschijnlijk in die voornaam had vergist of hem verkeerd had opgeschreven, bracht me weer aan het zoeken.
Tot mijn verbazing kwam er, weer met de eenvoudige zoekmachine, een tweede Hasebal te voorschijn. In de stukken van de Brabantse Raad van State kwam een Hasebal Kuijnders voor, schoolmeester en koster in Middelbeers. Gezien de zeldzaamheid van die voornaam leek het me dat er familieverwantschap tussen deze twee moest zijn. Ongeveer in dezelfde tijd vond ik nog een vermelding van een Hasebal. Het lidmatenboek van Haaften meldt rond 1646 het huwelijk van een Hasebal Ruijniersen, soldaat uit de compagnie van Captein de Swart met Jacobie Tonis. Bij uit de gemeente vertrokken personen vinden we ze, rond 1648, nog eens terug als Hasebal Cuijniers en Jobken Teunisz. Gemeld werd dat ze vertrokken waren naar de Meierij van Den Bosch. Het leek me dat dit dezelfde Hasebal als die uit Middelbeers moest zijn.
De verwantschap met mijn voorvader uit Brielle werd nog waarschijnlijker toen ik in andere stambomen moeder Clara van der Burg ook wel tegenkwam als Clara Hasebalsd. Kuijnders.
Reden te meer om me wat meer te gaan verdiepen in de figuur van Hasebal Kuijnders. Met als achtergrondverhaal het proefschrift "Dorpsscholen in de Meierij'' van Henk Roosenboom, vond ik, alles via internet, in verschillende bronnen, vermeld onder aan dit artikel, zo'n veertig documenten betreffende mijn schoolmeester. Feiten die niet altijd veel helderheid gaven, omdat ik ook tegen bepaalde tegenstrijdigheden opliep. Zo meldde bovengenoemde Henk Roosenboom dat Hasebal schoolmeester was geweest van 1667/1681 tot 1691. In mijn bronnen kwam ik hem echter al veel eerder tegen in die functie. Op zich niet vreemd, want van Roosenboom hoorde ik dat officiële schoolmeesters vaak een substituut vonden die dan in de boekhouding van de rentmeester niet was terug te vinden. Echter in zijn boek, waarin uitgebreid aandacht wordt besteed aan substituutmeesters, komt Hasebal in

het betreffende tijdvak nog niet voor. Er moet m.i. ruim drie eeuwen geleden in de boek-houding van de rentmeester een fout zijn geslopen.
Voor ons verder in Hasebal te verdiepen, is het zinvol nog een paar regels te wijden aan de tijd waarin zijn geschiedenis zich afspeelt. Weer is het boek van Roosen-boom de bron.
Na de capitulatie van 's Hertogenbosch in 1629 werd door de overheid gepoogd zo vlug mogelijk het katholieke zuiden onder een protestants juk te brengen. Onderdeel hiervan was dat overal een protestantse, lees gereformeerde, schoolmeester, en uiteraard ook een gereformeerde predikant aangesteld moest worden. Met name voor de schoolmeesterfunctie leverde dit problemen op bij gebrek aan kundige mensen. Noodgedwongen moest men met minder kwaliteit genoegen nemen, zowel wat kennis als levenswijze betreft. Daarnaast hadden de nieuwe schoolmeesters het ook niet altijd ge-makkelijk. Men leest klachten over geldgebrek, achterstallig salaris en gebrekkige behuizing. Vandaar dat men allerlei bijbaantjes zocht.
In deze tijd speelt mijn verhaal. Ik ben mij ervan bewust dat het voor verbeteringen en aanvullingen in aanmerking komt, graag zelfs. Als iets me in mijn speurtocht door verschillende documenten duidelijk is geworden is het wel dat het pad bezaaid ligt met verschrijvingen, gedeeltelijk veranderende namen en moeilijk leesbare teksten. Wil men tot een sluitend verhaal komen dan moet soms uit een lossere pols geïnterpreteerd worden dan wenselijk is.
Hasebal werd geboren in 1625, geboor-teplaats onbekend. Hij was soldaat en trouwde (zoals eerder vermeld) tegen het einde van de tachtigjarige oorlog in Haaften met Jacobie Tonis. Zijn bruid kwam uit Hellouw, een plaats in de buurt. Samen trokken ze rond 1648 naar de Meierij van Den Bosch.
In 1651 komen we Hasebal voor het eerst tegen in Middelbeers. In een document van de schepenbank wordt hij vermeld als getuige met betrekking tot openbaar-making van jachtreglementen. Als beroep wordt opgegeven schoolmeester
In 1660 is er een wat uitgebreider bericht over hem, aansluitend bij wat hier eerder over de weerstand tegen het protestantse juk is gezegd. Tegen de wil van de Raad van State stelt de predikant van Middelbeers, Peter Aelstius, Hasebal aan als armmeester. De door anderen gemelde ongeschiktheid van Hasebal weegt niet op tegen het feit dat hij het goede geloof belijdt. Bovendien laat de Raad tenslotte de benoeming doorgaan opdat armen geen nadeel zullen ondervinden van een slepende benoemingsprocedure. Ook de dorpsraad tekent nog protest aan. Tevergeefs. Evenals in sommige van de nu

De straffende schoolmeester

volgende documenten wordt van Hasebal vermeld dat hij zowel in Middelbeers als Westelbeers werkzaam was.
In 1663 had Hasebal een geschil met een zekere Sijmon Gerarts die hem uitmaakte voor een boef. In hetzelfde jaar wordt Hasebal ook vermeld als pachter der tienden in Middelbeers. Door een notaris wordt hij gemaand de inning der belasting aanstonds uit te voeren. Het jaar daarop wordt schoolmeester Hasebal in verband

gebracht met een gestolen kist, toebehorend aan een zekere Jan Dirx Martens.
In het jaar 1665 vielen Munsterse troepen Brabant binnen en plunderden op ruime schaal. Hasebal werd door de schepenen en regeerders van Middelbeers gemaand op korte termijn een specificatie van de schade op te stellen.
Hasebal beleefde in 1667 een roerige periode. Door ingezetenen van Middelbeers is kennelijk een aanklacht tegen hem ingediend. waarop gemeld wordt dat bij het tonen daarvan hij dreigende woorden uitte, datering 7 februari. In een bericht van dezelfde datum wordt melding gemaakt van een verklaring afgelegd door de president van de schepenen van Middelbeers. Het betreft meubels die door Hasebal zijn opgeslagen in de kerk voor zijn vlucht naar Vlijmen. Opgemerkt wordt dat de zoon van Hasebal de meubels heeft verkocht. Het hoe en waarom van de vlucht naar Vlijmen wordt niet duidelijk. Wel volgen nog twee belastende verklaringen voor Hasebal.
Sijmon Verrijt en Willem van Cuijck verklaren t.i.v. (ter instigatie van/op aansporing van) de ingezetenen van Middel- en Westelbeers, dat Hasebal Kuijnders een herberg heeft en in de 2 dorpen bier en wijn verkoopt en zich zaken aanmatigt zoals in het proces tegen Jan Marcelis. Jan Lenaerts Cuijpers en Peeter Boogers verklaren t.i.v. de ingezetenen van Middel- en Westelbeers dat Hasebal als schoolmeester nauwelijks functioneert en dat de comparanten hun zoons naar de school in Oostelbeers hebben gestuurd. In april van hetzelfde jaar machtigt Hasebal ene Johan Keijser om in zijn naam voor de Ed. Mo. Raad van State zijn zaak te behandelen contra de gemeente van Beerse.
Kennelijk is er uitgebreid overleg geweest rond Hasebal, want in het jaar daarop, 1668, verschijnt een rekest van de regenten en ingezetenen van de dorpen Middel- en Westelbeers dat na deliberatie is goedgevonden dat Hasebal Kuijnders schoolmeester en koster aldaar geordonneerd en gelast zal worden zich punctueel te houden aan de inhoud van het schoolreglement en vooral het 5e artikel. De behelst onder andere het verbod om er een herberg of tapperij op na te houden. Het is weer enkele jaren rustig.
Rond 1670 is er weer nieuws. Een zekere Jan Marcelissen verklaart te appelleren tegen het vonnis voor schepenen van de Beersen contra Hasebal Kuijnders, welke ten nadele van de comparant is uitgevallen. Hasebal Kuijnders belooft de gepande goederen te restitueren, mits Sijmon Gerits Verrijt geen geldelijke of rechterlijke bijstand verleent. In een Rapport van de Raad van State wordt melding gemaakt van een zaak van Hasebal Cuijnders schoolmeester te Middel- en Westelbeers tegen de schepenen en regeerders van het dorp.
In 1674 is het weer raak. In een rekest van armen en kerkmeesters uit Middelbeers en Wes-telbeers worden de nodige klachten geuit over Hasebal, schoolmeester en koster aldaar. Het rekest wordt doorgestuurd naar de commissie van Meierijse zaken om beide partijen te horen.
Het laatste 'negatieve' bericht over Hasebal stamt uit 1681. Visitatoren van de Classis berichten over het 'onstichtelijk en ergerlijk leven' van Hasebal. Onduidelijk blijft of er actie is gevolgd.
Hierna is het definitief rustig. Hasebal trouwt in 1682, voor de tweede maal. De ondertrouw vindt plaats in Oerle, het trouwen zelf in Beerse. Bruid is Jenneke Daniels. Als eerste echtgenote voor Hasebal wordt genoemd Jacomynken van Hattem. Jenneke is eerder getrouwd geweest met Aert Janssen Maes.

Zowel Hasebal als Jenneke hebben kinderen uit een eerder huwelijk. Zij leggen notarieel bepa-lingen rond hun erfgoederen vast. In een verder onbetekenend stuk uit 1687 wordt Hasebal als

getuige genoemd met als leeftijd ongeveer 39 jaar.
Deze laatste gegevens roepen tegenstrijdigheden op. Klopt het bovenstaande dan zou er ook een Hasebal moeten zijn geweest, geboren in 1648. Vader en zoon? Dit zou de schijnbare tegenstrijdigheid in namen tussen gemelde eerste echtgenotes van Hasebal verklaren. Maar verder zijn er geen bewijzen voor het bestaan van een tweede Hasebal Kuijnders.
Het vermoeden lijkt redelijk te veronderstellen dat in plaats van 39 jaar, er 59 jaar heeft gestaan. Dit brengt ons in de buurt van de eerder gemelde geboortedatum van 1625. Ten aanzien van eerste echtgenotes moet ik veronderstellend dat Jacobie Tonis dezelfde is als Jacomynken van Hattem. De plaats van het huwelijk met Jacobie was Haaften. Een fotokopie van de oorspronkelijke akte laat zien dat Haaften gemakkelijk gelezen kan worden als Hattem. In dit geval betekent Hattem Tevens ligt er een rekest van Hasebal met het verzoek zijn schoonzoon, Peter Aert Maes, te benoemen tot zijn opvolger. Uit andere stukken blijkt dat het gaat om de zoon van zijn tweede echtgenote. Dit verzoek is niet gehonoreerd. Als nieuwe schoolmeester per 1691 te Middelbeers wordt in Roosenbooms boek een Christoffel van der Sluys vermeld.
Voor mij, als verre afstammeling, blijft er nog een grote onduidelijkheid. De in dit stuk genoemde Clara Hasebalsdochter Kuijnders, moeder van Hasebal van der Burg, is nergens terug te vinden in achter Jacomynken dat aangeduid is dat ze daar vandaan kwam.
In 1689 trouwt in Heusden een Clara Hasebalsd. Kuijnders, afkomstig uit Middelbeers. Haar echtgenoot is soldaat Francois Pieters. Waarschijnlijk is hij dezelfde die in 1692 genoteerd staat als Frans van der Burg, vader van dopeling Hasebal van der Burg te Brielle. Rond de huwelijksdatum was er in de nabijheid van Heusden een familie Pieters van der Burg.verhuizing van de soldatenfamilie van Heusden naar Brielle is niet ongewoon. Beide steden waren garnizoensplaatsen. Als einde van het schoolmeesterschap van Hasebal Kuijnders wordt gemeld het jaar 1691. Bij een notariële akte uit 1691 vinden we de namen van Hasebals kinderen uit zijn eerste huwelijk aanwezig bij de notaris. Dit zijn: Stynken, Jan, Anthony, Anneken en Jacomynken.
stukken uit Middelbeers. Dus ook niet in de bijeenkomst van erfgenamen bij de notaris.
Het lijkt me zeer wel denkbaar dat het hier een buitenechtelijk kind betreft. Mogelijk ligt hier ook een reden voor de tijdelijke vlucht van Hasebal naar Vlijmen. Gezien zijn gesignaleerde onstichtelijk en ergerlijk leven zou me dat niet verbazen.

Jacob van der Burg
Gorredijk Friesland

Geraadpleegde bronnen:
*Archief Henk Beijers: 1. Resoluties Raad v. State. 2. Stukken van de Raad en Rentmeester der Domeinen.
*Box, Louk: Bestand "Schoolmeesters in de Meierij( 1648-1795)".
*Gemeentearchief Middelbeers, via Jos van Gils (Den Beerschen Aard ).
*Historische en genealogische werkgroep Betuwe en Bommelerwaard: Trouwboek Haaften.
*Lidmatenboek Haaften. (www.hogenda.nl).
*RHCe (Regionaal Historisch Centrum Eindhoven) : Notaris- en schepenakten DTB's.
*Streekarchief Land van Heusden en Altena: Heusden, Kerckboek van Huwelijkse geboden van1639-1709
*Roosenboom, Henk: "De dorpsschool in de Meierij van 's Hertogenbosch van 1648 tot 1795”
*Streekarchief Land van Heusden en Alterna: Heusden, Kerckboek en Huwelijksegeboden 1639-1709

J. van Gils en J. van Vroenhoven

## De kinderen die in 1987 de eerste communie deden te Middelbeers

Op deze foto van de eerste communiekantjes in Middelbeers van 17 mei 1987 zijn bij de redactie wel de namen bekend maar niet de plaats op de foto. Wie kan ons verder helpen om alles compleet te maken. Ook hebben we 41 namen die de eerste communie hebben gedaan en er staan maar 40 kinderen op de foto. Wie is de grote afwezigen, en waarom.

| Nº | | Nº | |
|---|---|---|---|
| 1 | Bennie van de Boom | 2 | Stijn van Es |
| 3 | Lars van Hoof | 4 | Willem van Kollenburg |
| 5 | Nickie van de Biggelaar | 6 | Rob Timmermans |
| 7 | Koen van Kollenburg | 8 | Martijn Scheutjens |
| 9 | Ilse van de Heuvel | 10 | René Raaijmakers |
| 11 | Marcella Smolders | 12 | Sandra van Hoof |
| 13 | Maaike Eltink | 14 | Paul van Roovert |
| 15 | Mark van de Bruggen | 16 | Bart van Diesen |
| 17 | Mark Timmermans | 18 | Karlijn Dankers |
| 19 | Lianne Wijten | 20 | Rian van Lieshout |
| 21 | Hanneke van Gils | 22 | Sophie van de Ven |
| 23 | Marieke de Laat | 24 | Paul Schilders |
| 25 | Maikel Vugts | 26 | Astrid Kaal |
| 27 | Dennis Timmermans | 28 | Stefan Meijs |
| 29 | Armand Daas | 30 | Yvonne Verhoeven |
| 31 | Lonneke van Kollenburg | 32 | Yvonne Willems |
| 33 | Jasper van Hoof | 34 | Niels van Lieshout of Jochem Kamp |
| 35 | Margje van Beers | 36 | Ellen Schilders |
| 37 | Charlotte van Roovert | 38 | Sander van Dal |
| 39 | Thijs van de Pas | 40 | Bart van Kerkhof |

## Gemeentehuis 1953-1997

Jan Goossens bouwde in 1879 een statig huis. Op het Doornboomplein in Middelbeers. Dicht bij het toen nog niet zo oude gemeentehuis.
Dat statige huis stak daar wel een beetje bij af. Het was een kubusvormig pand onder een schilddak. Grote ramen, één aan elke zijde van de deur, en drie op de bovenverdieping. Met stucomlijsting, kuiven en afgeronde hoeken.

Huize Wilma

Op foto's van dit huis zien we vaak het poortje in de voortuin met daarop 'Huize Wilma'.
Misschien genoemd naar een van de latere bewoners: Juffrouw Wilhelmina van Mensch, geboren op 17 december 1872 in Someren, en overleden op 15 januari 1935 in Rosmalen.
Zij was hoofd geweest van een Rotterdamse meisjesschool. In het begin van de jaren dertig had zij in Huize Wilma regelmatig voor korte tijd kinderen opgenomen, die om verschillende redenen niet thuis konden wonen.
Na haar dood woonde hier de familie Huijbers-Horsten, die er een slagerij en een kruidenierswinkel (Jamin, met lekkere toverballen) runde. Toen hun dochter An met Lou Schijvens trouwde kwamen zij hier wonen en werd het een manufacturenwinkel. De familie Huijbers betrok toen het gebouwtje dat links op de foto gedeeltelijk te zien is . Na enkele jaren bouwde Schijvens een nieuw pand rechts van Huize Wilma.

### Het oude gemeentehuis

Vòòr dat men in 1865 op het Doornboomplein een gemeentehuis bouwde, werden de bestuurszaken afgedaan bij de burgemeester thuis. Of zoals op 10 december 1854 in de Beerzen besloten wordt in het 'Choor van de kerk tot Oistelbeers' dat dan tot 'raedcamer of raedhuijs' wordt gekozen.

Maar dan komt er een echt raadhuis. Met een hardstenen trap in het midden, twee ramen aan beide zijden van de ingang, en ruimte genoeg voor vier ambtenaren en een gemeenteontvanger voor een paar uren in de week. En aan de achterkant een echt 'kot' voor het tijdelijk onderbrengen van kleine en grote misdadigers.
Rond 1930 wordt de ruimte in dit gebouwtje echter te beperkt. Men zoekt dan naar oplossingen. Een van de plannen die toen gemaakt zijn, spreekt erg tot de verbeelding.
Het oude kerkje bevond zich in desolate toestand. Wanneer dit omgetoverd zou kunnen worden tot een gemeentehuis, zou men zeker kunnen rekenen op steun en subsidie van Monumentenzorg en Provincie. De verbouwing zou wel ingrijpend zijn. De zolder zou van gewapend beton moeten worden en de vloer minstens een meter verhoogd. Het idee was om de ruimte mooi in te delen met de raadzaal op het koor, de burgemeesterskamer in een zijbeuk en ruimte voor de politie in de sacristie.
Door het uitbreken van de oorlog in 1940, werden al deze plannen op de lange baan geschoven.
In 1950 bleek de toestand onhoudbaar. En kwamen weer allerlei plannen op tafel voor een nieuw onderkomen voor het gemeentehuis.
Architect C. Geenen uit Eindhoven kreeg opdracht het een en ander uit te werken. De eerste mogelijkheid was te bouwen aan 'De Kuil', waar het oude huis van Dokter Smulders, staat, tegenwoordig de woning van de familie van Essen.
Twee mooie tekeningen werden getoond. Een ervan, met een leuk sierlijk torentje en een trap, was favoriet. maar door de hoge kosten (ƒ90.000) werd dit plan van de tafel geveegd.
In 1951 kwam de Zuivelfabriek, die werd opgeheven in beeld. C.Geenen maakte weer een mooi ontwerp. Maar ook nu waren de kosten te hoog.
Dan vindt men prachtig alternatief: B70, het huis van de familie Huijbers, ofwel "Huize Wilma".

**Het nieuwe gemeentehuis**
Men gaat voortvarend te werk. In 1953 wordt het oude gemeentehuis verlaten, en betrekt men het voor ƒ50.000 verbouwde daar tegenover gelegen pand. Omdat toen nog niet alle ruimte in gebruik werd genomen, werd de rest verhuurd; de aanbouw beneden aan een gezin.

In 1961 is weer uitbreiding noodzakelijk: er komen een kluis, toiletten en een fietsenstalling. In 1968 wordt de gehele bovenverdieping in gebruik genomen, en in 1969 wordt de aanbouw voor kantoorruimte geschikt gemaakt.
De administratie groeit en daarmee de benodigde vierkante meters.

In 1972 wordt het twee-klassige houten schoolgebouw dat door nieuwbouw van de Middelbeerse school overcompleet was geworden achter het gemeentehuis geplaatst en tot een tijdelijke huisvesting gemaakt.
Een adviescommissie buigt zich in 1976 weer over de keuze voor nieuwbouw of verbouw.

Nadat het Wit-Gele Kruisgebouw, was afgewezen en nieuwbouw op de hoek van Doornboomstraat niet werd aanvaard, werden ook het terrein van N. de Kroon aan de Doornboomstraat, en de voormalige school aan de Willibrordstraat afgekeurd.
Architectenbureau Bedaux uit Goirle maakt vervolgens een schets voor verbouw en nieuw bouw van het gemeentehuis. Dit plan bestaat uit drie fasen , waarvan allen het eerste wordt uitgevoerd.
Hierbij wordt een gedeelte aan de Rabobank vastgemaakt, waarin tot 1982 enige afdelingen gehuisvest zullen zijn.
Op 24 november 1982 opent de Commissaris van de Koningin, J.D. van der Harten, het verbouwde en uitgebreide gemeentehuis.

Het oude kerkje als gemeentehuis

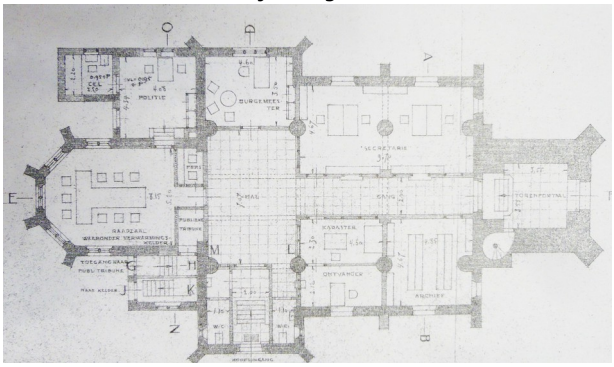

Nu wacht het nog, verpauperend, op een nieuwe bestemming.

Veel inwoners van de Beerzen zullen bepaalde herinneringen bewaren aan hun bezoek aan dit deftige, witte gebouw, met aan een kant van de ingang het wapen van de provincie Noord Brabant en aan de andere kant het wapen met de vier leeuwen en de drie baarzen, het wapen van de gemeente Oost-, West- en Middelbeers. De nauwe gang met links het kamertje van de burgemeester, en rechts het loket voor burgerlijke stand, rijbewijs en andere zaken.

De bruidsparen van toen , vergezeld van hun familie en kennissen, zullen de klimpartijen nog herinneren over de smalle trap naar de op de bovenverdieping gelegen trouwzaal, waarbij zij nauwelijks de gelegenheid hebben gehad de mooie muurschildering te bewonderen met de drie baarzen, zwemmend in de grote en Kleine Beerze,, met de lijfspreuk van de gemeente: "Door Eenheid Groot"

Wanneer in 1997 de gemeentelijke herindeling een feit is geworden, verlaten de ambtenaren de hun vertrouwde omgeving. Hun plaats wordt voor een tijdje ingenomen door EHBO, zorginstellingen en antikrakers.

In 2010 doet de gemeente Oirschot het pand in de verkoop.

Redactie

# DENKEND AAN BEERS

Toon Gerritsen
Geboortedatum: 30-12-1953
Woont in Bilthoven
Uit de Beerzen vertrokken: 1977

Een onverkaveld boerenland met zandwegen, velden en bossen. Zo herinner ik me Oostelbeers (en Middelbeers) uit het het televisie- en internetloze tijdperk. Een gebied om op avontuur te gaan, hutten te bouwen of cowboy en indiaan te spelen.
Mijn eerste jaren heb ik op de Driehoek gewoond en was mijn wereld nog klein. Ik leerde er fietsen en samen met mijn buurmeisje leerden we "zwemmen" in de plassen die na een regenbui in de karrensporen achterbleven.
Daarna heb ik enkele jaren in Middelbeers gewoond, waar ik naar de kleuterschool ging. De eerste dag was een drama, ik wilde meteen weer weg, maar daarna vond ik school altijd erg interessant. Mijn leven is toen nog bijna abrupt gestopt omdat ik op een dag met mijn fietsje in volle vaart tegen een auto reed op de kruising bij de "Boerenbond". Ook de eerste klas was heel spannend, vooral door de aanwezigheid van Maria…
In de tweede klas verhuisden we weer naar Oostelbeers en daar, aan de Neereindseweg, heb ik ongeveer 15 jaar gewoond.
Uit die tijd herinner ik me de speurtochten rond de Oude Toren, naar De Baest en in de bossen richting het militaire oefenterrein. Ik was een enthousiaste huttenbouwer en ik ging daar dan met gesmeerde boterhammen een middag kamperen.
Een onvergetelijke belevenis was het afdammen van de Kleine Beerze. Dat was een plan van mijn vader om zo de
vissen te kunnen vangen in het droogvallende deel van de stroom achter de dam.
Het lukte ons om de Kleine Beerze een uur lang stil te leggen, er kwamen zelfs was. Hoeveel vissen we hebben gevangen weet ik niet meer, maar op een gegeven moment was het water zover gestegen dat de dam bezweek. Zo wild stromend is de Kleine Beerze sindsdien vast niet meer geweest.
Met de jongens uit de buurt speelden we bijna altijd op straat, hoewel ik vaak ook thuis moest werken, hout zagen of hout kloven voor in de kachel.
Eén keer was het echt oorlog tussen twee groepen jongens en zijn er rake klappen gevallen. Met de komst van de televisie werd dat steeds minder. Met de hele straat op woensdagmiddag bij de Louwers voor de buis om Swiebertje te zien (en Trudy)…
Alles ging toen met de fiets, naar opa en oma op de Baest, naar oma in Oirschot, naar ome Toon in Lennisheuvel, naar de HBS in Boxtel (ik ben meester Coppel-mans eeuwig dankbaar dat hij mij daar naartoe stuurde) en naar de TH in Eindhoven.
Ik was een kind en wist niet beter, dan dat dit nooit voorbij zou gaan…

Denkend aan Brabant.

Denkend aan Brabant zie ik de beide Beerzen
traag door het groene laagland gaan,
rijen ondenkbaar dikke zomereiken
als stoere wachters langs de weger staan;

en uit de zanderige aarde ontsproten
de boerderijen verspreid door het land,
boomgroepen, dorpen, gespitste torens,
kerken en beuken in een vrij verband.

De zon is van goud en de lucht wordt er langzaam
door witte veelvormige wolken getint,
en in de drie dorpen wordt de stem van het water
met zijn eeuwig gekabbel gehoord en bemind.

Vrij naar Marsman, *Denkend aan Holland*.

# VAN GEMEENTEWERF
# TOT
# "DE KNUSSE BOULES"

Gemeentewerf 2000

Het verkeer op de Voorteindseweg bij de familie Kaal moest worden stil gezet, als 's morgens de gemeentelijke Unimog achterwaarts uit de schuur de weg werd op geduwd. Vaak met aanhanger en al, waarop door de bestuurder jarenlang flink kou moet zijn geleden. De bestuurdersplaats was van het luchtige soort, met als dak bedekking een kapje van zeil.

Een ander vehikel, een oude brandweerwagen met afgesneden bak, stond doorgaans achteloos tegen een bosrand aangeduwd te wachten om bij onraad te hulp te mogen snellen.
Nog elders moest men weer andere voertuigen zoeken, die tot de Dienst Gemeentewerken behoorden van de gemeente Oost, West- en Middelbeers

***Zomer 2001***

Rond de jaren zestig werd het rijdend materieel met toebehoren dermate uitgebreid, dat zelfs de Beerse regenten hun voorhoofden begonnen te fronsen: er zou hoognodig naar ruimte gezocht moeten worden om een en ander naar behoren op te bergen
De voortvarende burgemeester, Mevrouw Smulders wees een mooi bosperceeltje aan op het Hoogeind. Dat was daar voor uitermate geschikt.

Timmerman Kees Adriaans kreeg de opdracht een loods te bouwen op de aangewezen plek. Daar verrees de Beerse gemeentewerf.
Een stevig door ferme spanten ondersteund bouwwerk. Met brede, een paar meter hoge, toegangsdeuren. Eindelijk kon men met gemak zijn kar en kont draaien.

***Toegangsdeuren***

Nadat een paar gemeenten gezamenlijk besloten hadden tot aanschaf van een vuilniswagen, moest een volgend probleem tot oplossing gebracht worden. De nieuwe wagen was namelijk aanzienlijk hoger dan de aangebrachte deuren van de loods. De timmerman wist dit euvel snel te verhelpen, door het maken van een paar extra hoge inrijpoorten.

Al leek dat een goed werkje, met een lichte verbazing moest men constateren dat de grote kolos zijn stal nog steeds niet binnen kon. De schuine spanten belemmerden nog steeds de doorgang.
Door timmerman Jef van Hoof werden ze toen alsnog afgezaagd en rechtgemaakt.

Behalve diverse materalen, werd de loods ook een tijdelijke opslagplaats van enkele kunstwerken van Jo Gijsen. De beelden namen erg veel plaats in beslag. Op zekere dag kreeg men het euvele idee, om aan de loods een afdak te bouwen, waaronder de beelden van Gijsen een plaatsje zouden kunnen krijgen. Men had echter niet op Fransje de Laat en zijn verzekering gelet. Die kwam alras op zijn bekende hoge poten verhaal halen, en verzocht zeer dringend de kostbare objecten achter slot en grendel op te slaan.

In de loop der jaren verzamelden zich allerlei hout- steen- en ijzerwaren rond het gebouw. Wanneer op gezette tijden de Reclassering ondersteuning vroeg bij het begeleiden van ex-delinquenten, kregen deze laatsten ook bij deze onvolprezen gemeentewerf een taakje toebedeeld. Menigeen heeft zich dagenlang onledig gehouden met het sortereren van het opeengestapelde afvalmateriaal.
De werf werd de bijna dagelijkse werk- en schaftplaats van menig gemeen-tearbeider. In het midden van de grote ruimte stond een metershoge, met diesel gestookte kachel.

Deze kachel gaf "heel veel geen warmte" maar wel heel veel damp en stank.

De Kajotters, die eveneens om clubruimte verlegen zaten, werden verrast met een gebouwtje, dat indertijd nog als brugwachtershuisje van de Kattenbergse Brug had gediend, en dat geplaatst werd dicht bij de bestaande gemeentewerf op het Hoogeind.
Toen na verloop van tijd, dit huisje door hen weer werd verlaten, werd het door de gemeente dankbaar overgenomen, om te dienen als, inderdaad, verwarmd schaftlokaal.
Rond 1983 wordt de nieuwe ge-meentewerf in gebruik genomen op het Industrieterrein. Locatie Hoogeind wordt afgedankt en raakt in verval.
Zij dient dan voornamelijk nog als opslagplaats voor kliko's, verkeers-borden, en ander klein goed.

In 2001 komt het in het bezit van de jeu de boules-vereniging.

Dat is het begin van een glorieuze opbloei van het gebouw, als thuisbasis van "De Knusse Boules".

Jan van Vroenhoven
Jos van Gils

Onderkomen "De Knusse Boules" anno 2015

# Mannenkoor Sint Cecilia in Oostelbeers

Nadat op 12 juli 2015 de HH. Andreas en Antoniuskerk van Oostelbeers onttrokken was aan de kerkelijke eredienst, vond er ingrijpende verhuizing plaats van de inventaris.
Het voornaamste gedeelte werd overgebracht naar de Willibrorduskerk in Middelbeers. Andere stukken, zoals enkele heiligenbeelden werden verplaatst naar godshuizen in de buurt.
Ook heemkundekring "Den Beerschen Aard" ontving wat van de erfenis. Deze gift bestond vooral uit enkele documenten, kerkboeken, schilderijen en foto's.
Een afbeelding van het zangkoor Sint Cecilia uit 1937 hebben we hierbij afgedrukt. De foto is gemaakt bij gelegenheid van het zilveren lidmaatschap van Jan Copal.
Op het op de lijst bevestigde plaatje staat: TER HERINNERING A.H.
ZILVEREN JUBILE
VAN ONZEN DIRECTEUR
1912 22 NOV 1937

Zittend zien we:
Pastoor J. van de Sande, (1888-1957). Onder zijn pastoraat kwam de onlangs gesloten kerk tot stand. Zijn zware stem was voor iedereen herkenbaar, en Willem Grossouw noemde hem in zijn memoires "een volkomen onmusische diepe bas".
In het midden: de jubilaris, Jan Copal, (1876-1956), Directeur van 1912 tot 1937. Hij was getrouwd met Maria Anna Cornelia Deenen.
Daarnaast: burgemeester Jan Smulders, (1898-1945), die vanuit Middelbeers gekomen was om de feesteling te feliciteren.
Van links naar rechts staan in hun zondagse pak: Dries Jacobs, (1892-1981), deze bariton was 50 jaar zanger van het koor.
Kees Deenen, (1887-1982). kerkmeester van 1939 tot 1969, en 30 jaar zanger van het koor.

C. Lathouwers, (Kiske Lat), 1898-1984), hij was 30 jaar penningmeester en ruim 50 jaar zanger.
Jan van Veghel, (1888-1970),60 jaar lang een gewaardeerde bas.
G.J.Deenen (Hannes), (1879-1947), vierde zijn gouden jubileum als zanger en was lange jaren wethouder van de Beerzen.
C. van Haaren, (Neel), hij was 70 jaar zanger en 20 jaar voorzitter.
Jan Adriaans, 55 jaar zanger en 20 jaar penningmeester.
Jan van Heerbeek, (1914-1989), was meer dan 50 jaar lid van het zangkoor.
H. van de Boogaart, (de wegwerker), (1878-1963), op zijn bidprentje staan de trotse woorden: Diamanten Jubilaris van het parochieel zangkoor.
C.Copal, (Kiske Copal), (1883-1940), 40 jaar zanger.
A. van den Bogaart, (1880-1946). 40 jaar zanger; hij zong dikwijls de solo's.
L.C.A. van Gils, (1896-1966), (Mister van Gils), hij was 40 jaar Hoofd der School, en 40 jaar organist, van dit door velen geprezen Oostelbeerse zangkoor.

Op 22 december 1952 ontvangt Jan Copal van Paus Pius XII de onderscheiding Pro Ecclesia et Pontifice, waarvan we hierbij de oorkonde zien. In mei van dat jaar is Frits Deenen hem opgevolgd als dirigent van het zangkoor.vindt plaats in 1976. Dan worden het dameskoor en het herenkoor samengevoegd tot het Gemengd Koor Sint Cecilia, onder leiding van organist Gijs Broeders, die tevens voorzitter wordt, en dirigent Frits Deenen.
Gijs, die getrouwd was met Thea Roefs, overlijdt op 24 maart 2009; hij is dan 72 jaar.

Meester van Gils vertrekt in 1962 naar Oisterwijk en Gijs Broeders wordt dan de organist.
In september richt pastoor van de Gevel een dameskoor op, waarvan Tiny Hermans de organist en F.Deenen de dirigent wordt.
De volgende grote stap in de geschiedenis van de H. Andreasparochie
Frits is 87 jaar oud, wanneer hij op 6 februari 2013 in Middelbeers afscheid neemt van een leven dat voor een groot deel gevuld was met koorzang en cantates.

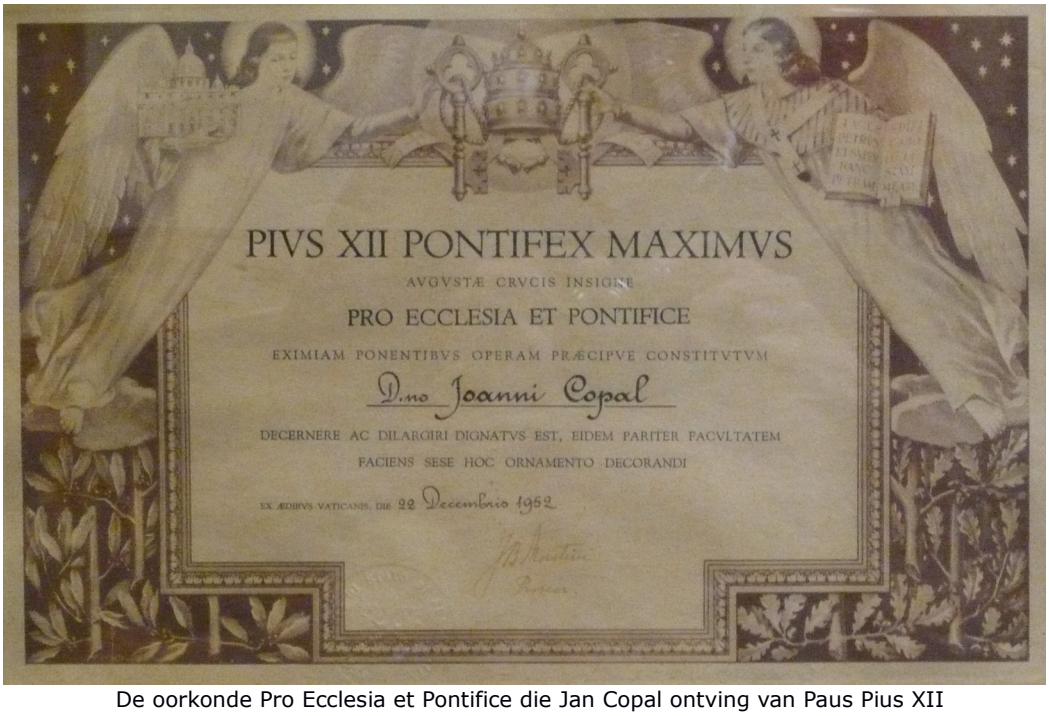

De oorkonde Pro Ecclesia et Pontifice die Jan Copal ontving van Paus Pius XII

J.v. Gils
J. v. Vroenhoven

# Schelmenstreken van Peter de Raad

Peter de Raadt is niet oud geworden.
Hij overlijdt, 21 jaar oud, in Breda. Hij is dan fuselier bij de 3e Kompagnie, 1e Bataillon van het 6e regiment Infanterie.

Zijn jeugd was niet erg vrolijk.
Als Peter drie jaar oud is sterft zijn moeder, Anna Adrians (1802-1840), dochter van Petronella Adrians
Het jaar daarop, op 24 januari 1841 hertrouwt zijn vader, Adrianus de Raadt (1798-1847) met Anna van Beek (1806-1873) dochter van Renier van Beek en Hendrica Joannes Hobbelen.
Peter is tien jaar wanneer ook zijn vader overlijdt. Zijn stiefmoeder trekt dan met hem en zijn zusje Hendrica, geboren op 9 mei 1844, in bij haar ongehuwde broer Johannes van Beek (1812-1865). Johannes van Beek woont (in 1839) op de heide, tussen de Haalden en 'den nieuwe Erf van Peter van de Wetering', en daar gaat het mis.

Op 7 december 1854 staat hij, 17 jaar oud, voor de rechter, samen met zijn compagnon Arnoldus van de Laak, 14 jaar, beschuldigd van diefstal.
Zijn oom, Johannes van Beek, ontdekte namelijk op 23 mei dat uit een korf die op de zolder stond, een vat en drie kop rogge verdwenen was.

Op 22 mei 's morgens om zeven uur, toen niemand thuis was, waren Peter en Arnoldus langs 'de staldeur, die met een hout van buiten was aangezet', de woning van Johannes van Beek binnen gegaan, waren op de zolder geklommen, en hadden daar de rogge weggehaald. Omdat dat zo goed gegaan was nam Arnoldus de volgende dag nog eens een hoeveelheid rogge weg.
Cornelis Johannes Hoppenbrouwers, bakker te Oirschot verklaarde dat bij hem aan huis op den 22e mei j.l. tussen tien en elf uur voormiddag , Arnoldus van de Laak veertien en een halve Nederlandse ponden rogge kwam verkopen. Zijn vader zou die met werken verdiend hebben. Hij ontving daar voor twee gulden en vijfendertig cents. Op de 24e mei kwam hij nog eens drie kop rogge, wegende elf ponden, brengen, waarvoor hij een gulden en vijfenzeventig cents heeft betaald. Van de opbrengst krijgt Peter de Raadt vijfentwintig centen, en wat etenswaar, dat ze samen opgepeuzeld hadden. Peter krijgt een correctionele gevangenisstraf van drie maanden; Arnoldus wordt voor drie maanden opgesloten in een huis van verbetering.
Op 29 december 1855 richt de burgemeester van Oost-, Westen Middelbeers zich tot de Kolonel der 5e regiment Infanterie in Breda. Hij stuurt hem betreffende Peter de Raadt, een getuigschrift van goed gedrag en een toestemming tot het aangaan van een militaire verbintenis. Hij voelt zich echter verplicht, hierbij nog het een en ander toe te voegen, en wel:
"*dat deze persoon bij arrest van het Provinciale Geregtshof van Noord-Braband van 7 december 1854 is veroordeeld in een eene gevangenisstraf van drie maanden, en zulks, zoo ik meen, wegens diefstal van rogge ten woonhuize zijner stiefmoeder, Anna van Beek, maar ben ook tevens zoo vrij UEdGestr. als mijn personeel gevoelen, zonder natuurlijk de deugdelijkheid van het arrest, waarvan mij ook niets dan den datum bekend is, in het minste te betwijfelen, mede te deelen dat de diefstal door de Raad alleen is gepleegd uit verleiding; ten tijde dat hij denzelve beging was hij omtrent 16 en zijn medemakker 14 jaren oud, deze hoewel jonger van jaren was in sluwheid ver boven de Raad, die dan ook, om zoo te spreken, door hem beheerst werd; dit en de soms al niet echt moederlijke behandeling zijner stiefmoeder, zijn naar mijn inzien de voornaamste oorzaken dat hij deze misdaad begaan heeft; hij is niet van nutuurswege geneigd tot dieverijen hetwelk hij nog te meer heeft getoond door zijn gedrag nadat hij uit het huis van arrest is ontslagen. Ik twijfel niet indien hij aangenomen wordt of het vaderland zal aan hem een goed soldaat hebben.*"

Burgemeester Egidius Smulders

Helaas, op 21 maart 1857 moest burgemeester Egidius Smulders het volgende briefje sturen aan de Commissaris des Konings:
"Peter de Raad valt in de termen om op den 1e April 1857 in dienst te worden gegesteld, welke persoon zich in de afgeloopen jaar aan diefstal heeft schuldig gemaakt waarvoor hij thans de gevangenisstraf ondergaat."

Wat had hij nu weer gedaan.
Vonnis 2463, van 26 februari 1857 van het Provinciaal Geregtshof laat het ons weten. Verschillende personen leggen verklaringen hierover af. Behalve dat we zien welke overtredingen Peter heeft begaan, lezen we het een en ander over allerlei uitdrukkingen, gewoonten, bouwwijzen, en dergelijke uit de 19e eeuw .Goede reden om die getuigenissen wat uitvoeriger af te drukken.

1, Mathijs van Spreuwel en zijn huisvrouw, bouwlieden te Oostelbeers, zeggen dat zij op Eerste Paasdag, 23 maart, 's namiddags uit de kerk komende van hun 9-jarige dochtertje Maria, die het huis had bewaakt, vernamen dat zij enig gestommel op zolder gehoord had. Bij onderzoek bevonden zij dat van de zolder een paar schoenen, een broek van zogenaamd 'turksch leder', twee linnen manshemden, en uit een beneden-kamertje een stuk brood van 3 pond was ontvreemd, alles samen ter waarde van drie gulden.
De dief was waarschijnlijk langs de turfschop in de schuur, en van daar over 'den hooijtas' op zolder gekomen, daar er in de 'strooijen wand' tussen de zolder en de schuur een tevoren niet bestaande opening was gemaakt , groot genoeg om iemand door te laten, en dat veertien dagen daarna bij hun woning de broek en een der hemden zijn terug gevonden.

2. Johannes Aarts, koopman, verklaart, dat enige dagen nadat hij van een diefstal bij van Spreuwel gehoord had, de beschuldigde bij hem is gekomen, gekleed met een turkse broek aan en een hemd, die hij bekend had weggehaald te hebben, met nog een hemd die hij in een bos verborgen had.

3. Willem Hoevenaars, arbeider te Middelbeers, en zijn huisvrouw Antonetta van Romund verklaren dat zij op 15 oktober 1856, uit hun huis waren weggegaan nadat zij die gesloten hadden. Bij thuiskomst 's avonds bevonden zij dat er "een gat in den strooijen buitenwand van den stal" was gemaakt, waardoor er een onbelemmerde toegang tot het huis was ontstaan. Er was ontvreemd: uit de kelder een roggenbrood, uit de schoorsteen twee oncen vet, en uit een bijenkorf op zolder twee honingraten. Later op de 17e oktober, heeft de beschuldigde de marechaussees in de schuur onder het stro, een half roggenbrood aangewezen.

4. Segerius Liebregts, dienstknecht bij Heuvelmans te Middelbeers verklaart dat op 9 oktober zijn paard en kar voor de herberg van Bellooij te Oostelbeers stond. In de rosdoek onder de kar lag een korfje met drie witte broden. Toen hij echter uit de herberg kwam was het mandje weg.
Het was hetzelfde korfje dat door beschuldigde op 17 oktober in een bos te Oostelbeers is aangewezen, en dat hij toen weggehaald had.

5. Johannes van Beek te Oostelbeers, de oom van Peter de Raad, verklaart dat in het voorjaar van 1856 op een voormiddag de beschuldigde de opdracht had om met zijn tienjarig zusje de sopketel te koken, die gevuld moest worden met kaf dat op de zolder lag. Onder dat kaf had Van Beek een zakje verstopt met drie geldstukken van ƒ2,50 en een gulden. Toen Peter de

Gulden uit 1856

Raad het kaf van de zolder haalde, had hij ook stiekem dat zakje met geld meegenomen.

6. Johannes Scheffer, cipier van het Huis van Arrest in Eindhoven verklaart, dat op 12 november 1856, 's morgens tussen zes en zeven uur ontdekt werd, dat twee sneden roggenbrood verdwenen waren uit de zogenaamde klabaai van Andreas Smulders. Van de roggenmik, die ook in de klabaai lag was circa een pond afgesneden. In de hangmat van de beschuldigde werd later een snee brood gevonden, waarvan hij bekende dat hij die had weggenomen.

7. Cornelia van Aken, weduwe van Philip Rademakers, landbouwster in Oostelbeers, verklaart dat op 11 oktober Peter de

Raad bij haar aan huis was gekomen en om drinken had gevraagd.
Toen zij weg moest zei ze tegen haar 15-jarige dochter Anna Catharina dat zij thuis moest blijven tot dat Peter de Raad was weggegaan. Toen hij weg was, is Anna Catharina, nadat ze de deur gesloten had , ook weggegaan. Toen zij weer terug kwam en de deur opendeed bleek Peter de Raad daar achter te staan, die toen hard wegliep. Uit de schoorsteen was verdwenen een stuk gerookt vlees, uit de kast een mes, en uit een pot wat etenswaar. In de kamer was een gesloten kist opengebroken met een vuurschop, maar er was niets uitgehaald.

Het bleek dat in de zoden wand die de stal van de woning scheidde, een gat was gemaakt waardoor de beschuldigde was binnen gekomen. De rechter veroordeelt hem tot zes maanden eenzame opsluiting.
Peter de Raad zit zijn straf uit.
Eind 1857 meldt hij zich in Breda waar hij dienst neemt als fuselier.
Het land heeft maar een korte tijd een goede soldaat aan hem gehad.
Binnen een jaar, op 3 juli 1858, om half een 's nachts, overlijdt hij in het garnizoenshospitaal te Breda.

Correspondentie Burgemeester, 1845-1859, no. 929, 21- 3-1857, no 762, 29-12-1855.
Ingekomen Correspondentie, 1848-1854, 10- 7-1854, 29- 4-1855.
Prov. Geregtshof NB. 1838-1931, no. 16, vonnis 2125, 7-12-1854; no. 19,vonnis 2463, 26- 2-1857.

**Jos van Gils**

**----------**

**Gemeentelijke vordering betreffende alcoholische dranken**

Bier, 1727.

"Is bij de gesamentlijcke regenten goed ervonden en verstaan, dat men voortaan op het genegt sal compareeren 's morgens tusschen tien en elf uuren, en die na elf uuren komt sal verbeuren een stoop bier, uijtgescheijde siekte of absentie."

Middelbeers, R 5, 16- 9-1727.

Bier en genever 1820

"De genoemde maatstaf (met betrekking tot de klassificatie tapper en kroeghouder) kan in de Beerzen niet gehanteerd worden,

1. Daar onder alle tappers geen vier zijn die bij zomerdag bier inleggen, en dan alleen een vaatje van 20 of ten hoogste 40 kannen, waarvan nog veelteids een groot gedeelte verzuurd, de overige niet dan bij winterdagen en op bijzondere teiden als kermis en vastenavond, en dan nog veelal niet.
2. Daar onze gemeente geheel uit bouwlieden, (landbouwers) bestaat, meestal arme en mindervermogende lieden, waarvan het 1/6 gedeelte niet weet hoe bier of genever smaakt, en daarbij genoegzaam van alle passagie afgesneden."

Bierpul 1820

Gemeente Oost-West-Middelbeers, Correspondentie van de Schout, 1820-1823, 2- 8-1820.

# De culturele excursie Maastricht op 19 september 2015:

Om 8.30 uur staat de toerincar gereed op het Doornboomplein en vertrekken we richting Maastricht.
Bij aankomst beginnen we met koffie en vlaai op het mooie buitengoed Slavante met uitzicht over de Maas, daarna bezoeken we de grotten Zonnenberg met een gids. Na de interessante en indrukwekkende rondleiding terug naar restaurant Slavante voor een goed verzorgde lunch.

Met de bus naar het centrum van Maastricht en om 14.00 uur begint een rondleiding door de stad onder deskundige en vooral enthousiaste leiding van VVV gidsen die over de bezienswaardigheden van het historische centrum vertellen.
En over Maastricht valt veel te vertellen!

De hele dag mooi weer alleen tijdens de afsluiting met soep en brood een enorme regenbui, die weer voorbij was toen we rond 17.00 uur met de bus huiswaarts gingen.

Een leuke maar vooral interessante dag.

De Berse wordt mede mogelijk gemaakt door: